

Novemu času naproti

Enoličnost vsakdanjega življenjskega ritma prekinjajo obletnice, verski, državni in družinski prazniki. V teh dneh se morda bolj zamislimo in si — tako ali drugače — s počitkom nabereemo novih moči, volje in energije za običajno rutinsko delo. Tako drsijo mimo nas dnevi, meseci in spet je leto naokrog.

Marec z nadihom po pomladi in muhastim vremenom prinaša mimoze, čokoladne poljubčke ter kopico člankov o dosežkih, pravicah in težavah ženske strani neba. Nekak obvezni poklon nepoznanim navdihovalkam velikih pesniških talentov, neutrudnim gospodinjam in nesebičnim materam. Razmišljanja o sodobnem ženskem položaju so dobronamerna, a papirnata.

MAJDA ARTAČ STURMAN

Časi so se tako spremenili, da so danes v ospredju hujši problemi in da bi mogoče razmišljali o ženski, ne da bi razmišljali o moškem. Obema grozi vse hujša gospodarska in družbena kriza, ki vidno vpliva na trende sodobnega socialnega in družinskega življenja.

Zato bi se s težavo lotila kakršnekoli analize sodobne ženske problematike. Svetovna politika se mora danes spopadati z bistveno važnejšimi problemi: s problemom miru, z naraščajočo moralno in ekonomsko revščino, z ekološko ogroženostjo našega planeta, s prenaseljenostjo dežel tretjega sveta in pa vidnim upadanjem rojstev v razvitih zahodnih deželah.

V takem trenutku ne morem ločevati ženske problematike od moške. Gre prvenstveno za problem človeka, njegove osebne etike, integritete in svobode, moralno in življenjsko zdravega okolja. Toda žal na vidnejših političnih mestih še vedno odločajo večji del moški, ženske odločitve pa v glavnem ne presegajo ožjega družinskega kroga.

Čas bi že bil, da bi politika res postala tudi ženska, da bi se dejavnost državnih in lokalnih politikov bolj usmerila ne samo v velike projekte, temveč v reševanje konkretnih življenjskih problemov. Prožnejši (in v času brezposelnosti tudi krajši) delovni urniki bi omogočali ohranitev delovnih mest, obenem pa bi zagotovili ne samo ženski, temveč tudi moškemu več prostega časa za družinsko življenje.

Zunanji minister Peterle o zasedanju v Trstu in manjšinski zaščiti

»Od ponavljanja enih in istih stališč do strokovnih rešitev«

V tržaškem hotelu Savoia Excelsior so 4. in 5. marca zasedali zunanji ministri držav, ki so članice Srednjeevropske pobude. Pogovarjali so se o pomembnih vprašanjih in nakazali nekaj možnih rešitev. Na nekaterih področjih pa niso našli soglasja, tako na primer na manjšinskem. Konkreten dosežek srečanja je predvsem odobritev dveh dokumentov, gospodarskega in političnega. V gospodarskem so se članice Srednjeevropske pobude obvezale, da bodo nadaljevale na poti sodelovanja. Za Slovenijo je pomembno dejstvo, da naj bi del načrtovane avtocestne osi Trst — Budimpešta — Kijev šel preko slovenskega ozemlja. V političnem dokumentu pa so zunanji ministri izrazili zadovoljstvo ob uspešnem zaključku pogajanj med Avstrijo in Evropsko unijo, beograjsko vlado pa so pozvali, naj prispeva k uresničevanju sklepov OZN, če se hoče pridružiti Srednjeevropski pobudi. V dokumentu so dalje obsodili blokado grške vlade na meji z Makedonijo.

Srednjeevropska pobuda je sicer neformalna organizacija, kar pomeni, da nima možnosti konkretnih posegov, ima pa kljub temu važen vpliv v mednarodnem merilu. Nastala je leta 1989 kot zveza med Italijo, takratno Jugoslavijo, Avstrijo in Madžarsko. Kasneje je pristopila še Češkoslovaška in tako je iz zveze nastala najprej pentagonala, kasneje, s

priključitvijo Poljske, pa heksagonala. Ko sta Jugoslavija in Češkoslovaška razpadli in so nastale nove države, se je ta mednarodna organizacija preimenovala v Srednjeevropsko pobudo.

O manjšinah se torej zunanji ministri niso mogli sporazumeti. Prav o zaščiti narodnostnih skupnosti je na zasedanju v Trstu govoril tudi slovenski zunanji minister Lojze Peterle. Svojega italijanskega kolego Andreatto je predvsem opozoril na nujnost, da se nekatere sporne teme s političnega prestavi na strokovno področje. Minister Peterle je zasedanje Srednjeevropske pobude pozitivno ocenil, ker je nudilo priložnost za skupen razgovor o številnih problemih, ki tarejo Evro-

po. Seveda pa lahko ta organizacija na vprašanja le opozarja, saj formalno nima moči, da bi jih neposredno reševala. Tudi glede rešitve bosanskega vprašanja, je v pogovoru še dejal Lojze Peterle, je bilo izrečenih nekaj pomembnih besed.

S katerimi predlogi se je Slovenija predstavila na tem srečanju in v čem so najpomembnejši dosežki zasedanja?

Srečanje ministrov Srednjeevropske pobude ima gotovo nekatere poziti-

Iz vsebine:

- Aleksij Pregarc: 50. obletnica zagonetne smrti (str. 3)
- Nada Pertot: Zadnja knjiga Maria Gariupa (str. 6)
- H. Jovanovič: Beckett na malem odru SSG (str. 4)
- J. Paljk: Potujčevanje naših otrok (str. 7-8)

tivne posledice. Za nas je pomembno, da je v dokumentu, ki ga je sprejela ta organizacija, omenjena tudi izgradnja slovenske prometne infrastrukture. Glede manjšinske problematike je Slovenija na tem srečanju zagovarjala stališče, da se mora dejavnost v tej smeri nadaljevati in da je treba pre-

Helena Jovanovič

Zakričimo na ves glas!

Kot že pred nekaj tedni v Bologni je italijanski zunanji minister Andreatto tudi na srečanju s svojim slovenskim kolegom Peterletom v Kopru v soboto, 5. t.m., omenil ustanovitev mešanega odbora med radiotelevizijsko družbo RAI in koprsko RTV. Ta naj bi — če smo prav razumeli — uredil tako vprašanje televizijskih oddaj za slovensko manjšino v Italiji kot problem oddaj za italijansko manjšino v Sloveniji in na Hrvaškem. Tržaški »Il Piccolo« v poročilu o tiskovni konferenci v Kopru celo piše, da

bi »veliko večino« televizijskega programa v slovenskem jeziku lahko »uresničila RTV Koper«.

Slovenske javnosti v Italiji prav gotovo ne zanima tehnična plat problematike, ima vso pravico, da ji pristojne italijanske oblasti povedo, če in kdaj bodo izvedle obveze, ki izhajajo iz zakona z dne 14. aprila 1975, št. 103, in obveze, ki izhajajo iz odloka predsednika republike z dne 16. oktobra 1992 (glej Uradni list 20.12.1992). Zakon izpred 19 leti predvideva televizijske oddaje v slovenskem jeziku, za

katere naj poskrbi družba RAI na osnovi posebne konvencije, sklenjene med osrednjo vlado in pravkar omenjeno radiotelevizijsko družbo.

To poudarjamo, ker smo prepričani, da je naša javnost povsem upravičeno do grla sita dosedanega žongliranja s tako važnim problemom. Italijanske oblasti naj vendar končno priznajo, da je tu vmes načelo recipročnosti: uzakonjena pravica do televizijskih oddaj za slovensko na-

DRAGO LEGIŠA

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 10. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Veš, poet, svoj dolg?; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 11. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Poslušajmo, rišimo in pišimo!« (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 12. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Zdravo hrano do zdravega duha; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rožajski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 »Ena se tebi je želja spolnila« — romantični sprehodi v nepovljivo obdobje umetnosti; 16.00 75 let po 1. svetovni vojni; 16.30 Glasba za vse okuse; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Prežihov Voranc: »Doberdob«.

■ NEDELJA, 13. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Dvojne počitnice« (Brane Dolinar); 11.30 Filmi na ekranih; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«; 16.00 Sport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 14. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: Vaš Pepi in papači; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda — radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Brezposelnost: teorija in praksa.

■ TOREK, 15. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«.

■ SREDA, 16. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.00 Made in Italy; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Šaljivo-resno.

»Od ponavljanja enih in istih stališč do strokovnih rešitev«

Ministri držav članic Srednjeevropske pobude na srečanju v Trstu
(foto D. Križmančič)

Rekel bi, da gre bolj za odpor formalne narave. Na raznih srečanjih vedno govorimo o tem, da je treba narediti korak naprej. Italijanska stran misli, da je Paladinov osnutek boljši, kot je bil Maccanicov, da je torej tu prišlo do nekega odprtja, v resnici pa ostajamo pri istih problemih in istih rešitvah. Ko Italija govori o uspešno rešenih vprašanjih nacionalne manjšine na Tirolskem ali v Dolini Aoste, seveda s slovenske strani vedno vprašamo, zakaj ni možno teh zgledov uporabiti tudi za zaščito Slovencev v Italiji...

Kar zadeva ekonomsko sodelovanje, je Slovenija na zasledanju podpirala vse oblike zblizevanja, zlasti izobraževanje. Glede novih članic pa smo se strinjali s tem, da bi ustanovili nekakšen »asociacijski svet«, v katerem bi bile druge evropske države, saj ne podpiramo hitrega pridruženja.

Kaj pa bi povedali o manjšinskem vprašanju? Na kakšni stopnji so dogovarjanja med Slovenijo in Italijo?

V pogovoru z italijanskim zunanjim ministrom Andreatto me je predvsem zanimalo, kako je potekal pogovor s predstavniki Slovencev v Rimu. Ponovno sem potrdil, da bo Slovenija vztrajala pri manjšinskem zakonu, ki bo upošteval tudi mnenje Slovencev v Italiji, ter omenil finančno in še nekatera druga vprašanja, ki so še vedno odprta.

Glede katerih zahtev pa je odpor italijanske strani največji, ko je govor o manjšinski zaščiti?

Novemu času naproti

Tudi smotno razporejene otroške jaslji in vrtci, družinske doklade, podaljšanje porodniškega dopusta bi mladim družinam vlivali zaupanje v prihodnost. Prav tako bi se v skrbi za čisto in zdravo okolje morala okrepiti mreža smotnih in hitrih javnih prevozov ter nadzor nad strupenimi odpadki industrijskih obratov in tovarn.

Ti in podobni ukrepi so vitalnega pomena za vse — moške in ženske, ki jim je do svetlejše prihodnosti, kot nam jo obetajo katastrofalne napovedi v sodobnih sredstvih javnega obveščanja.

Mislím, da lahko opazimo nekaj pozitivnih znakov. Predvsem nam je uspelo prestaviti nekaj tem s političnega na strokovno področje. Tu mislim v prvi vrsti na razne komisije. Poleg zgodovinske, računam, da bo aprila začela delovati tudi pravno-premoženjska komisija, prav tako pa naj kmalu zažvela tudi manjšinska.

Čas je že, da pridemo iz tega neprestanega ponavljanja vedno istih stališč do strokovnih rešitev, ki naj jih potem politika naprej obravnava. V tem je torej novost odnosa med Slovenijo in Italijo. Seveda pa je treba še veliko narediti za boljšo atmosfero.

Za konec še vprašanje o Bosni. O tem ste na zasledanju precej časa govorili...

O Bosni se je na zasledanju Srednjeevropske pobude res zelo veliko govorilo. Sodelujoče države so zelo naklonjene komentirati dejstvo, da je prišlo do sporazuma med Bosanci in Hrvati. To bi pomenilo dejansko umirjenje situacije na tem območju in bi omogočilo, da bi se proces pomiritve in stabilizacije nadaljeval. Počakati pa bo treba, če bo do 15. marca res prišlo do podpisa sporazuma med Muslimani in Hrvati.

Seveda to srečanje ne rešuje bosanskega vprašanja, hoče pa prispevati k temu. Formalno ta problem rešujejo drugi akteriji. Važno je, da so se udeleženci zasledanja Srednjeevropske pobude dogovorili za sodelovanje pri rekonstrukciji Bosne in Hercegovine, kar pomeni, da verjamejo v skorajšen konec spopada.

Katere so najpomembnejše novosti v tem dvostranskem dogovarjanju?

Slovenska delegacija pri Andreatti in Peterletu

V prostorih zunanjega ministrstva na Farnesini v Rimu je italijanski minister Andreatta v petek, 4. marca, dopoldne prvič sprejel zastopstvo slovenske narodnostne skupnosti. Razgovor s skupnim predstavništvom je napovedal že na srečanju s slovenskim kolegom Peterletom na Bledu lanskega avgusta. Minister Andreatta se je več kot eno uro razgovarjal z delegacijo, v kateri so bili Ivo Jevnikar, Jelka Gerbec, Jole Namor in Giorgio Bankič. Slovenski predstavniki so povedali, v čem sta prej Maccanicov in sedaj Paladinov zaščitni osnutek pomanjkljiva. Dalje so zahtevali upoštevanje volje parlamenta, da se finančni prispevki države za slovenske ustanove vrnejo od šestih na osem milijard lir letno. Izražena je bila še želja, da bi se slovensko-italijanski odnosi plodno razvijali v korist obeh držav in vsega obmejnega prebivalstva.

Minister Andreatta je predvsem pozorno poslušal, kakih obveznosti pa spričo izteka parlamentarne zakonodajne dobe in mandata vlade ni sprejel. Zavzel se je za poglobitev problematike na srečanju, ki naj bi se ga udeležil tudi minister Paladin, in soglašal s stališčem, da mora manjšina sodelovati pri pripravi zaščitnih ukrepov.

V popoldanskih urah pa je tik pred začetkom ministrske konference Srednjeevropske pobude slovensko delegacijo sprejel zunanji minister R Slovenije Lojze Peterle, ki je potrdil svoja prizadevanja za odobritev primernega zaščitnega zakona in za zagotovljeno zastopstvo v izvoljenih organih. Glede finansiranja kulturnih dejavnosti je poudaril, da je klestenje nedopustno s strani Italije, medtem ko je Slovenija ohranila dosedanje raven finansiranja italijanske manjšine v Sloveniji. Peterle je dodal, da odgovori sicer niso bili zadovoljivi, da pa pričakuje napredek v okviru delovanja mešanih komisij.

Delegacija se je zavzela, da bi slovenska država prehodno krila primanjkljaj, ki je nastal zaradi klestenja prispevkov italijanske države. Peterle je s tem v zvezi napovedal v Ljubljani medministrski sestanek s predstavniki manjšine.

Položaj v Bosni se umirja

Muslimani in Hrvati so končno dosegli dogovor

Hrvaški predsednik Tudjman trdi, da do Washingtonskega dogovora med bosanskimi Hrvati in Muslimani ni prišlo pod pritiskom ameriške vlade, pač pa izključno na podlagi diplomatsko-političnih pobud Zagreba za rešitev bosanske krize. Morda bo res tako, čeprav ostajajo resni dvomi. Prisotnost oddelkov redne hrvaške vojske v osrednji Bosni je bila dokazana, Zagreb je moral torej pokazati in to konkretno, da mu je do miru, v nasprotnem primeru bi ga namreč lahko zadele sankcije Združenih narodov. Če je pokol na sarajevski tržnici moralno prisilil Zahod, da je reagiral, Vzhod pa da se je vpletel v pogajanja za rešitev bosanskega voza, je bila prisotnost hrvaške države vzrok za močan mednarodni pritisk na Zagreb, naj končno uredi spore z Muslimani s pogajaji.

Po 23 mesecih vojne bo morda nastopilo zatišje, ki sicer še ni pravi in dokončen mir, vendar pa pomenben korak k splošni pomiritvi. Združeni narodi se pripravljajo na odprtje letališča v Tuzli, ki predstavlja edino pot za oskrbo milijona sestradanih prebivalcev.

Za nadzorovanje premirja pa modre čelade potrebujejo dokajšnje okrepitve. Angleži so pripravljene poslati v Bosno še nekaj stotin vojakov, vendar upravičeno pričakujejo, da bodo njihovi ponudbi sledile tudi druge države. Med temi naj bi bila tudi Italija, ki je bila doslej kot sosedja in predvsem kot bivša okupatorica izločena. Prisotnosti italijanskih vojakov naj bi nasprotovala tudi Beograd in Zagreb. Takšno stališče je povsem razumljivo, saj je

poteklo le 50 let, odkar so nemški pa tudi italijanski vojaki zasedli Jugoslavijo, spomin na vojne grozote pa je še vedno živ.

Končno so jasno besedo izrekli izobraženci. Sarajevski ultimati je le prvi korak, je zapisano v manifestu, ki ga je podpisalo 100 uglednih intelektualcev, zdaj je treba preprečiti vsakršno vojno dejanje na tleh bivše Jugoslavije. Med podpisniki manifesta velja omeniti mehiškega pisatelja Octavia Paza, dramatika Eugenea Jonesca, nemškega pisca Güntherja Grassa in lovca na nacistične vojne zločince Simona Wiesenthala. Združeni narodi morajo svojo vlogo odigrati do konca, je še zapisano. Sarajevskih pokolov mora biti konec, končati pa se morajo tudi grozodejstva v ostalih bosansko-hercegovskih krajih. Če ne gre drugače s silo. Uničiti je treba orožje tudi z letalskimi napadi, ki pa naj prizanesejo vsem nevojaškimi ciljem.

Poziv najuglednejših svetovnih izobražencev je v svojih besedah in ocenah trši in odločnejši, kot bi pričakovali, skoraj brezkompromisen. Prihaja pa na žalost dokaj pozno, potem ko je bilo ubitih najmanj 200 tisoč civilistov, ko so bila požgana in oropana mesta in vasi, ko so milijoni morali zapustiti svoje domove. Ko pozdravljamo pobudo ne moremo mimo vprašanja: zakaj tolikšna zamuda, zakaj čakanje. Kdor hitro pomaga, dvakrat pomaga. Upajmo le, da do zamude ni prišlo zaradi neskončnih preprirov in pogajanj glede kakega pridevnika, vejice...

S.R.

KALNA ZAVEST

Ob petdesetletnici umora Stanka Vuka in njegove žene Danice

Naj še tako precejamo svoje misli, se iz sita nič ne izcedi, če je naša volja šibka; če pa nam je vseeno, da svojo zavest redčimo s studenčnico ali filtrirano vodo, je spet vseeno s čim se napajamo — nekako smo pač odžejani. Tako se življenje unese, ne razpoznavamo več razlik, in če smo sočasno pozabili na čisti vir osnovnih potreb, nas nič več ne more zmotiti, ker se je volja uklonila človeški ohlapni zavesti. Pri tem se tudi vest ne oglašja, ker smo ji postavili mejnike in ji določili vlogo, ki jo ta mora zaigrati. In vendar... če se človek le ne zdrzne prej, se zagotovo takrat, ko v kalni vodi ne vidi več svoje podobe, ko so obrisi njegovega obraza nespoznalni, ko niti svoje zaščitne maske ne more več občudovati. Človek se tedaj nujno zmede in začne razmišljati o naravnih zakonitostih: kaj in kakšen sem pravzaprav!? Sem še del božjega stvarstva ali je z menoj nekaj narobe? Je moja zmedenost samo trenutna ali je to satansko poigravanje z mojim jazom? Toda moj jaz še živi? Moj jaz — kdo je to? Tako je samospraševanje tistega, ki si je prizadeval enačiti čisto s kalnim, vest z brezvrednostjo, dobro z zlim, enačaj z vprašanjem. Porodile so se mi te misli ob petdesetletnici zagonetne smrti Stanka Vuka in njegove žene Danice; prispodoba kalnosti se mi je kar sama ponudila.

Zakaj, rojak moj, verjetno že blizu dokončnega obračuna s svojim življenjskim popotovanjem, ne spregovoriš? Zakaj še naprej ponikaš v svoje strahopetno sprenevedanje in tako še naprej ostriš razklanost med udi naroda, iz katerega izhajaš? Nekdo mora biti, ki je bil vsaj priča umoru, če ga že sam ni izvedel. Ta neznanec s svojim molkom nam preživelim pre-

pušča dvom, da mogoče s prstom pokazemo na napačno osebo, da morda sumimo in obsojamo nasilje na svetli strani idealov, ki so nas takrat prežarjali. Recite vendar že enkrat jasno in glasno: mi smo ju! V zaporu v Fosšanu je nekdo Vuku zabrusil »ti boš končal na kakem tržaškem kandelabru« samo zato, ker je Stanko ponosno zagovarjal svoje ideje o demokraciji in se kot krščanski razumnik upiral proletarski viziji sveta. Ni se pa izognil svoji moralni protifašistični dolžnosti, ko je sklenil, da gre v partizane, kljub temu, da »bom moral preko trupla svojega prijatelja Lada Piščanca!«

Je v trenutku umora pred petdesetimi leti Danica Tomažič morda prepoznala »prijateljske« klavce? Sta morala res oba zakonca plačati smrtno ceno za svobodoljubje le enega od njiju?

Pišem kot prizadet človek, človek, ki je bil zarana osiromašen zaradi smrti čudovitega strica Danila, njegove žene Marije in hčerke Jasne, partizanske kurirke; slednja je morala umreti, ker ni pustila, da jo ločijo od svobodoljubnih staršev. Je jasna smrt podobna Danični? Vem le to, da je šlo v primeru Pregarčevih za vojsovski zločin, zato sumim, da je šlo za podobnosti. Če pa so Vukova pobili četniki, naj za božjo voljo že spregovorijo in naj razblinijo moreče dvome, ki mečejo senco in prisotnost našega boja za osvoboditev Primorske izpod fašističnega jarma! Primorski upor proti fašizmu ne more sloneti na romansiranih razlagah; po petdesetih letih bi si vsi, ki nam je do resnice, oddahnili, pa naj se razkrije katarza s katerekoli strani. Narod, ki ima bolne obisti, ne more razposajeno sestiti za pogrnjeno mizo Evrope!

Aleksij Pregarc

V Mirnu pokopali gospo Zalo Besednjak

V rojstnem Mirnu pri Gorici so v soboto, 5. marca, pokopali gospo Zalo Vuk, vdovo po politiku in javnem delavcu dr. Engelbertu Besednjaku, ki je umrla v 85. letu starosti. Pogrebno mašo sta darovala misijonar z Grada Tone Pust in mirenski župnik Ciril Cej. Prvi se je z izbranimi besedami spomnil rajne gospe Zale, omenil njen pomembni dar za cerkev — Marijin kip z Jezusom, delo Toneta Kralja — in hkrati orisal njen lik zaslužne slovenske žene. Pri maši je sodeloval mirenski cerkveni pevski zbor pod vodstvom Andreja Budina. V cerkvi se je od pokojnice kot predstavnik pevskega zbora in domačinov poslovil sodnik Pavel Budin.

Na pokopališču je pred odprtim grobom v imenu prijateljev in znancev ter upravnega sveta in nadzornega odbora Zadruga tednika Novi list spregovoril dr. Drago Legiša. Z omenjeno zadrugo in listom je bila gospa Zalo Besednjak namreč neločljivo povezana od samega začetka. »Če je ta slovenski zamejski list na tem, da dočaka svojo štiridesetletnico, je tudi Vaša zasluga, za kar Vam dolgujemo priznanje«, je med drugim dejal dr. Legiša.

Opozoril je tudi na delo pokojnice za narodni obstanek slovenskega ljudstva na Primorskem. Tej skrbi in temu delu je, kot je povedal, posvečala svoje darove uma in srca. Tudi na pokopališču je rajniki v slovo ubrano zapel priložnostni pesmi mirenski cerkveni zbor.

Beckett na malem odru SSG

»Ne jaz« in »Poslednji trak« sta enodejanki iz bogatega opusa irskega pisatelja in dramatika Samuela Becketta (1906-1989), ki je v zgodnjih 50.

Lučka Počkaj

letih zaslovel s takoimenovanim teatrom absurda. Deli je uprizorilo Slovensko stalno gledališče v režiji Maria Uršiča in je v marsičem predstavljalo novost in izziv za gledalce. V izredno težavni vlogi v enodejanki »Ne jaz« je suvereno pokazala ves svoj igralski razpon Lučka Počkaj, v »Poslednjem traku« pa se je imenitno izkazal Gojmir Lešnjak ne samo kot gledališki, ampak tudi kot televizijski igralec.

Že sam uprizoritveni prostor za to predstavo v tržaškem Kulturnem domu je bil tokrat nov. »Odkrili« so namreč majhen kotic nad barom v četrtem nadstropju, nalašč primeren za 35 gledalcev (več jih na vsaki predstavi ne sprejmejo), v katerem se publika lahko neposredno, skoro na dotik seznanila z igralcema.

»Ne jaz« je, po Beckettovi dramaturški tradiciji, »absurdna« igra besed in raztrganih misli, ki jih izgovarjajo usta. V tej predstavi sploh ni važna oseba, važna so le usta, ki govorijo, kričijo, šepetajo, izpovedujejo osebno stisko in hrepenenje. S preprosto osvetlitvijo na obrazu igralke Lučke Počkaj so res prišla do izraza le usta, njena postava, oblečena v črno, pa se je izgubila v temi. O vsebini ni mogoče veliko povedati. Tu gre le za izlivo, za izpoved tesnobe neke ženske. Misli, ki jih izgovarja, so na videz logično nepovezane in prihajajo na dan kar same, s tolikšno silo, da jih ni mogoče zaustaviti. »... usta razbeljena ... hudournik besed ... v ušesu ... skoraj v ušesu ... ko ne razume nič ... niti pol ... niti četrt ... čisto nič ... tega kar govori ... si mislite! ... čisto nič tega kar govori ... in ne more zaustaviti ... nemogoče zaustaviti ... ona ki še malo prej ... malo! ... ni mogla izdavi nobenega glasu ... ne takšnega ne drugačnega ... zdaj ne more zaustaviti hudournika ... in v možganih prošnja ... tam nekje prošnja ... ustom naj nehajo ... da bo trenutek odidha...«

Lučka Počkaj je v tej predstavi res pokazala vso svojo interpretacijsko moč in dokazala, da zna oblikovati govorjeno besedo tako, kot zna vir-

tuozni glasbenik privabiti iz svojega instrumenta zdaj tihe, zdaj glasne, zdaj tožeče in spet umirjene, zdaj silovite in spet pojenjajoče zvoke.

Efektna in kvalitetna je tudi druga Beckettova enodejanka »Poslednji trak«. Gledalec se znajde v temi, borni sobi, v kateri so le stara postelja, miza, stol in televizija, z betežnim Krappom, človekom, ki izgublja spomin in mu televizija predstavlja edino okno v svet in preteklost. Igralec Gojmir Lešnjak je težavno in nevsakdanjo vlogo v sebi razvrzanega človeka, ki obupan išče pot iz pozabe, odlično odigral. Človeško stisko tega glavnega nesrečnega »junaka« je znal prikazati z vso naravnostjo.

V Beckettovem originalu je Krapp obujal svoje zbledele spomine s pomočjo magnetofonskega traku, režiser Uršič pa se je odločil za sodobnejše sredstvo — video kasete. Na posnetkih poleg Lešnjaka — Krappa, kot spremljevalci njegovih najpomembnejših življenjskih trenutkov nastopajo še Rafael Cavarra, Igor Ostrouška in Dante Pribac, za pikanten prizor na ekranu pa je v vlogi Effi poskrbela Marjana Udovič. Posnetke, ki dokazujejo večjo roko in smisel za film, so delo Nikija Filipoviča. Režiser Uršič je oblikoval tudi sceno.

(hj)

Gojmir Lešnjak

Prova seja tržaškega izvršnega odbora Ssk

V četrtek, 3. t. m., se je tržaški pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti sestel na svoji prvi seji po izvolitvi. Sejo je vodil politični tajnik Martin Breclj, poleg novoizvoljenih odbornikov pa se je udeležil tudi predsednik strankinega pokrajinskega sveta Josip Škerk.

Na dnevnem redu je bila najprej porazdelitev funkcij. Za podtajnika je bil potrjen Peter Močnik, ki bo odslej skrbel tudi za stike s strankinimi sekcijami. Stike s krajevnimi javnimi upravami bo vodil Andrej Berdon, ki bo skupno z Močnikom skrbel tudi za koordinacijo dela z Zavezništvom za Trst. Funkcijo odbornice za kulturo, šolstvo in šport bo še naprej opravljala Maja Lapornik, medtem ko bo sta za urbanistiko in gospodarstvo skrbeli Anton Gašperšič in Henrik

Lisjak. Aleksander Furlan bo odgovarjal za tržaške krajevne sosvete, Alojz Tul bo skrbel za tisk in pisarno, gospodar pa bo Boris Slama.

Novoizvoljeni izvršni odbor je na svoji prvi seji pregledal politično dogajanje na Tržaškem. Zavzel se je za to, da bi bile pripombe krajevnih uprav na Paladinov zakonski osnutek o globalni zaščiti slovenske manjšine čim bližje potrebam in zahtevam naše narodnostne skupnosti. Govor je bil nadalje o urbanistični problematiki, še zlasti o snujočem se novem tržaškem občinskem regulacijskem načrtu ter o bližnjih parlamentarnih volitvah. Tajnik Breclj je poročal o pogovorih, ki jih deželno vodstvo Ssk vodi s posameznimi kandidati in strankami, da bi preverilo možnosti njihovega podprtja.

je izzveta iz te bojne arene (tudi diplomatske). Medsebojni odnosi so še vedno neobstoječi ali pa (kot uradno med Zagrebom in Beogradom) na stopnji prvih poskusov zblizanja. Slovincem Srbija očita to in ono, ima se za užaljeno, ker je pred časom Ljubljana odločno zavrnila ponujeno (s strani Paničeve vlade) priznanje »Zvezne republike Jugoslavije«. Vse to in še drugo — ne nazadnje vojni napad na Slovenijo iz leta 1991 močno pogojuje in onemogoča kakršno koli obliko dialoga med Ljubljano in Beogradom.

Ni pa bilo vedno tako. Vsaj na ravni medčloveških in kulturnih odnosov ali sožitja. Upamo, da tudi ne bo vedno tako, saj je mirna in prijateljska oblika medčloveškega sožitja tudi v tem delu Evrope najbolj primerna in zaželena, čeprav je danes v veliki meri otežkočena. Nekoč so bili tudi med Slovenci in Srbi — vsaj na stopnji odnosov in sodelovanja med kulturnimi predstavniki —

plodni in živi. Spomnimo naj npr. iz prve romantike na sodelovanje med našim velikim slovničarjem in jezikoslovcem Jernejem Kopitarjem in srbskim pesnikom in narodopiscem Vukom Stefanovičem Karadžičem. Še bolj zanimiv je pa primer slovenskega glasbenika Davorina Jenka. Poleg vsega nad vse zanimiv primer, saj je Jenko avtor znane slovenske narodne himne »Naprej zastava Slave«, ki je dolga desetletja skupno z belo-modro-rdečo trobojnico pomenila zunanji simbol slovenske narodnosti in njene zavesti. Isti Davorin Jenko pa je tudi skladatelj srbske kraljevske himne »Bože pravde«, ki je spet pomenila zunanji simbol prej srbske kot kasnejše jugoslovanske ideje pod Karadjordjeviči.

Slovenci so se že torej od nekdanj znali dobro ambientirati v Beogradu. Mnogi od njih so se tu kar udomačili in se tudi nekje »asimilirali«. Jenkov primer kaže zlasti na značilno vlogo nekaterih slovenskih kulturnikov, ki jim je Srbija postala še kaj več kot samo krušna mati. Pred leti sem na znamenem umbrijskem jesenskem glasbenem festivalu spoznal Slovenca, sedaj v glavnem znanega kot srbskega ali prej jugoslovanskega skladatelja. Po rodu sicer nekje na meji med Primorsko in Notranjsko oz. Istro. V Beogradu je deloval veliko desetletij, bil tudi predsednik Zveze jugoslovanskih skladateljev, se kretal z eno besedo v srbskem kulturnem miljeju. Seveda je govoril še slovensko, se spominjal na razne slovenske ko-

lege in kraje itd.

Že v prejšnjem stoletju smo imeli Stanka Vraza in njegov pristop k ilirizmu. Južnoslovanski klic je bil v preteklosti kar močan. Danes bi verjetno temu drugače stregli. V tem smislu tudi primer skladatelja dveh himn, obeh lepih in mogočno udarnih, zgovorno priča o neponovljivem izkustvu...

a. b.

DVE HIMNI

ČESTITAMO!
Na tržaški univerzi je z najvišjo oceno in pohvalo diplomirala na fakulteti za leposlovje Alenka Štoka. Mladi doktorici predvsem želimo, da bi bila njena poklicna in življenjska pot tako uspešna, kot je bila študijska.

DAROVI IN PRISPEVKI
V spomin na pok. gospo Zale Besednjak daruje dr. Drago Štoka 50.000 lir za tiskovni sklad Novega lista.

Slovenske oddaje Ljudskega radia Gorica

Ljudski radio Gorica je krajevna radijska postaja, ki oddaja na ultrakratkem valu s frekvenco 97.5 MHz. Slovenske oddaje se vrstijo neprekinjeno od leta 1978. Pripravljajo jih sodelavci iz goriškega zamejstva in nogoriškega področja. Na sporedu so vsak dan v večernem pasu od 19.30 do 22. ure. Za vsak večer je odgovorna po ena skupina sodelavcev, ki jo sestavljajo odgovorni pred mikrofonom in sodelavci pri telefonu in diskoteki. Razpored sedanje delovne sezone je naslednji:

Ponedeljek:

- 19.30 **Mikrofon je poslušal za vas** — posnetki s kulturnih prireditev na Goriškem (Niko Klanjšček)
20.15 **Kratke želje na ultrakratkem valu** — čestitke, pozdravi in glasba po željah poslušalcev (Gracijela Macuz)
21.30 **Country in western** (Klavdij Battisti)

Torek:

- 19.30 **Glasba ne pozna meja** — glasba od vsepovsod (Adrijan Koren)
20.00 **Kratke želje na ukv** — (Adrijan Koren in sodelavci)

Sreda:

- 19.30 **Samotni pastir** — razmišljanja o naravoslovnih, družbenih, zgodovinskih, narodnih in verskih vprašanjih (Danijel Čotar)
20.15 **Kratke želje na ukv** (Damijana Bensa in Harjet Dornik)

Četrtek:

- 19.30 **Klic dobrote** (Niko Klanjšček, sodelavci Radia Šmarje pri Jelšah in Karitasa)
20.00 **V živo je lepše** — radijske igre, uganke in pogovori v živo (Niko Klanjšček)

Petek:

- 19.30 **Radijske izkušnje s skupino Oder 90**
19.50 **Iz slovenske zborovske košare** (Anka Černic)
20.10 **Oddaja narodnozabavne glasbe CFB** (Jan Leopoli)
20.30 **Petkova srečanja** — razmišljanja in intervjuji o duhovnih, družbenih in kulturnih vprašanjih (izobraženke iz Nove Gorice Piroška Virak, Damijana Nusdorfer in Marija Drešček)
21.00 **Kratke želje na ukv** (Jan Leopoli in Anka Černic)

Sobota:

- 19.30 **Kratke želje na ukv** (Laura Ličar)
21.30 **Nekaj minut za duha** — razmišljanje za praznični dan (Karlo Bolčina)
21.45 **Kratke želje na ukv** (Laura Ličar)

Nedelja:

- 19.30 **Hard and easy** (mlajši sodelavci iz Nove Gorice Uroš Gregorič, Dane Birska in Tina Zlobec)

Kulturna prireditev v Laškem

Prejšnji teden je bila v Laškem, v ronški občinski knjižnici, slovesna Prešernova proslava. Priredilo jo je slovensko kulturno in rekreativno društvo Jadro iz Ronk, okrog katerega se zbirajo Slovenci, ki so raztreseni po Laškem, Trziškem, bizjaških okoliških vaseh in tudi bližnjih, izrazito furlanskih krajih. Na proslavi so zapeli pevci moškega zbora Skala iz kraja Gabrje pri Gorici, dve mladi članici goriške gledališke šole pa sta recitali zapise glavnega govornika prireditve, prof. Alda Rupla iz Gorice.

Pomembno je zabeležiti, da je Slovence v Laškem obiskal vicekonzul R Slovenije, prof. Tomaž Pavšič, saj namreč ni vsakdanje, da sploh kdo pride v Ronke med Slovence, zato je bila prisotnost dobrega poznavalca naše manjšine še posebno dragocena.

Aleš Figelj novi tajnik goriške Ssk

Novi pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Gorica je Aleš Figelj, ki je bil izvoljen na zadnji seji 4. marca. Nasledil je Hadrijanu Corsiju. Predsednik goriške Ssk ostaja Štefan Bukovec, za podpredsednika pa je bil izvoljen Damjan Terpin. V pokrajinskem tajništvu so še: Marijan Breščak, Hadrijan Corsi, Branko Černic, David Grinovero, Bernard Spacapan, Marjan Terpin in Milko Vizintin.

Na seji so udeleženci govorili tudi o bližnjih volitvah. Izrekli so obžalovanje nad dejstvom, da ni prišlo do skupne vseslovenske izbire kandidatov ne v Trstu ne v Gorici. Na Goriškem bo slovenska stranka podprla Darka Bratino oz. Enza Bevilacqua, zadnjo besedo o zadržanju na volitvah pa bo izrekel bližnji deželni svet Ssk.

Zasedala sekcija Ssk v Sovodnjah

V četrtek, 17. februarja, je bila v Sovodnjah seja krajevne sekcije Slovenske skupnosti. Člani so potrdili za tajnika Avguština Devetaka. To mesto bo ohranil do prihodnjih volitev leta 1995, nato pa ga bo prepustil Diegu Paolettiju.

Na seji so udeleženci vzeli v pretres nekaj aktualnih vprašanj, med temi bližnje politične volitve. Odločno so obsodili nedopustno in sramotno pisanje predsednice goriške pokrajine Marcolinijeve ministrskemu predsedniku Ciampiju.

Soglasno je bil odobren predlog, da Remu Devetaku podelijo dosmrtno članstvo sekcije.

SKRD Jadro vabi na srečanje z Bernardom Bressanom iz Gorice, ki bo prikazal diapositive o Amalfitanski obali ter otoku Capri, v petek, 18.3. ob 20.30 na sedežu društva v Romjanu. Vabljeni!

Še en odmev

Medtem ko so se zvrstili razni odmevi tudi v goriškem pokrajinskem svetu ob proračunski razpravi, naj zabeležimo še odločen in trezen odmev na znano pismo goriške pokrajinske predsednice. Tako se je s pismom (ki so ga objavili tudi italijanski časopisi) oglasil novogoriški župan odv. Tomaž Marušič, ki je med drugim zapisal, da kaže pismo Marcolinijeve njeno nezrelost in neizkušenost. Seveda je novogoriški predstavnik tudi zavrnil tako pisanje s političnega in mednarodnega vidika, posebej v luči dolgoletnega plodnega obmejne sodelovanja med Gorico in Novo Gorico.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO EMIL KOMEL

GORICA

vabi ob jubileju ustanove na niz prireditev z naslovom

ŠTIRIDESET LET GLASBE NA PLACUTI št. 18

Spored:

Katoliška knjigarna — Gorica, Travnik 25

Petek, 11. marca, ob 18. uri

Predstavitev publikacij

Silvan Kerševan:

ŠTIRIDESET LET GLASBE NA PLACUTI ŠT. 18

Tatjana Gregorič Vuga:

POGLEJ ME PRAV — Študija o Emilu Komelu

Sodelujeta:

Marija Češčut in Ivan Florjanc

Katoliški dom — Nedelja, 13. marca, ob 18.30

Osrednja prireditev

Spominska maša, ki je bila napovedana za soboto, je bila zaradi popravil v cerkvi preložena na kasnejši datum.

Odprto pismo

Ravnateljici Nižje srednje šole
»Ivan Trinko« v Gorici

Ker postaja stanje na šoli povsem neustrezno za primerno, odgovorno in uspešno pedagoško delo, smo se odločili za odprto pismo z upanjem, da bi se po štirih desetletjih avtoritativne in kar se tiče resničnega uspeha zelo vprašljive prisotnosti v šolskem prostoru, le odločili za upokožitev.

Šolo ste namreč zamenjali za kraj, ki bi ga še najlažje imenovali kasarna, kjer »general« deli ukaze. Mislite, da lahko razpolagate z vsem in z vsemi in pri tem izvajate svoj pritisk nad nami. Vsako pobudo posameznega profesorja ali skupine ste vajeni zbirati zbirati do take meje, da postane predlagateljem težko breme, v večini primerov pretežno, da bi ga sploh zmogli opraviti in končati po zamišljenem načrtu. Vaša udeležba pri stvari ni v dopolnilo (čeprav bi morala biti), ampak povsem zaviralna sila, ki se največkrat sprevrže le v neko jalovo administrativnost. Našega dela niste vajeni vrednotiti, kaj šele ceniti. Ne zavedate se, da v dolgih letih ravnateljstva niste pokazali nobenega smisla za težak in zahteven pedagoški poklic. Omejujete se na diktiranje od zgoraj navzdol in pozabljate, da sta delo in uspeh možna le v pogojih medsebojnega spoštovanja, ki jih Vi nikdar niste znali vzpostaviti, kar je vsakemu od nas včasih povsem ubilo navdušenje ali ga vsaj močno čustveno prizadelo. Če je možno šolska navodila tolmačiti na več načinov, izberete vedno najbolj restriktivno možnost, pogosto celo v škodo šolskega osebja.

Na šoli je prišlo že tako daleč, da se Vam vsak izmika, ker ga že Vaša prisotnost spravi v notranjo napetost. Koliko slabe krvi je že steklo zaradi Vas! Koliko energij je šlo v nič! Vsi ti nenormalni, napeti in bolni odnosi onemogočajo tekoč razvoj šole in hromijo njeno uspešnost.

Prepozno je sicer, da bi spoznali, kaj so pravilni medčloveški odnosi — da ne govorimo o plodnih medčloveških odnosih — kako je vzgojitelj ustvarjal samo v sproščeni in vzpodbudnem vzdušju. Prepozno, da bi sprejeli vlogo ravnatelja, ki ni le samovoljen in neživljenjski izvajalec določenih predpisov, ampak kolega, ki koordinira načrte profesorskega zbora, človek, ki spodbudno spremlja šolsko dogajanje ter delo pedagogov. V ravnateljstvu bi profesor moral dobiti oporo in imeti vzor svojega delovanja. Za vse to je že davno prepozno.

Zato smo mnenja, da bi bilo najbolje, da bi se odločili za upokožitev in tako omogočili mlajšim in sposobnim naslednikom, da s primernejšim vodstvom zopet vzpostavijo odnose medsebojnega spoštovanja in sodelovanja in že s tem pripomorejo k uspešnosti šole, da posodobijo njeno delovanje in tako poskrbijo za resnično rast naše slovenske šole.

Gorica, 4. marca 1994

Člani profesorskega zbora: Bednarich Teodora, Bitežnik Vida, Bric Nevenka, Budal Lučana, Calligaris Rozana, Devetak Leopold, Ferfoglija Danjela, Klanjšček Vladimir, Kodrič Aleksander, Leopoli Mario, Luis Costanza, Lutman Sonja, Markežič Marjan, Nanut Karlo, Nanut Nadja, Paulin Kazimira, Pelicon Hilarij, Princi Alessandra, Sever Vanda, Sirk Ivan, Vetrh Joško, Žgavec Franka.

Knjiga o tragični usodi jemanja identitete našim rojakom

Mario Gariup, župnik v Ukvoah in pisec pomembnih del iz preteklosti Kanalske doline, nas je presenetil z novim delom *La Val Canale fra le due guerre mondiali*, ki je konec lanskega leta izšlo v Čedadu pri zadruzi Dom, in nam spet približal področje, ki je do prve svetovne vojne živelo in dihlo z ostalimi Slovenci, danes pa nam je vsem že zelo odmaknjeno. Fašistično obdobje, druga svetovna vojna in petdesetletno obdobje po njej, je tem ljudem jemalo lastno identiteto, ki jim je ni mogla graditi niti slovenska šola, ker je niso nikoli imeli, niti zmedene politične okoliščine, če se izrazim precej evfemistično. Naj povzamem po Dolharju: Ves trud domačih Čedermacev, ki so vztrajali pri uporabi slovenske besede, ne more odtehtati ene same slovenske šole. (Stezice, str. 18)

Mario Gariup obravnava obdobje med obema vojnama, potem ko je Kanalska dolina po propadu Avstro-Ogrske prešla pod Italijo. Koncu avstroogrške monarhije, ki je ponemela za to področje tudi konec normalnega razvoja, je sledilo obdobje, ko je bila potisnjena na nekakšno obrobje, ki so ga imeli nasilni in predvsem nekulturni zavojevalci za manjvredno, ker pač niso poznali jezika še manj pa zgodovine teh krajev.

Za to obdobje je značilna hitra italijanizacija, o kateri se je precej pisalo v zvezi s Tržaško in Goriško, prav malo pa v zvezi s Kanalsko dolino. Značilno zanjo je bilo nemško in slovensko prebivalstvo. Zadnje si je vtiralo pot v enakopravnost predvsem v cerkvi in s pomočjo društev, ki so delovala kot druge na Slovenskem. V slovenščini se je v šolah govorilo le pri verouku.

Mario Gariup piše, da je bila Kanalska dolina 50% slovenska, 50% nemška, od 8700 prebivalcev sta bili italijanski samo dve družini. Vojnemu razdejanju sledi povojno nasilje: revščina, politični pritiski povzročajo novo gorje. Nekateri zbežijo v Avstrijo, drugi emigrirajo v Ameriko, večina jih optira za Italijo. Italija pa nastopa v teh krajih oblastniško in samovoljno. Predstavljajo jo ljudje, ki se ponašajo z nepoznavanjem razmer in s predrznostjo. Avtor citira sledeči zapis: »Ti južnjaki ne upoštevajo zakonov, ki jih je utrpela stoletna praksa in so se izkazali koristni in potrebni.« Domačini, ki so se v primerjavi s prišleki odlikovali po osnovni izobrazbi, so se kmalu zavedeli, da je nova oblast skrajno nekulturna in neurejena. Ko prevzemajo v državi vodstvo fašisti, se razmere zaostrijo do skrajnosti. Tukaj najde Gariup tudi odgovor na nezasišano dejstvo, da je optiralo leta 1939 za Hitlerjev Reich skoraj vse prebivalstvo. Ne smemo seveda pozabiti, da se je pod fašizmom izvajalo do Slovencev etnično čiščenje na različne načine: s premeščanjem različnih uslužbencev — domačinov v notranjost Italije, s preganjanjem duhovnikov in zavednih Slovencev, z izdajanjem dovoljenj za različne gospodarske dejavnosti tujcem in ne domačinom, z ukinjanjem rabe slovenščine in nemščine v

javnosti. Marsikaj so v začetku ukrepali s podporo nekaterih predstavnikov nemške manjšine, ki je kasneje postala sama žrtev takega čiščenja.

Avtor te knjige je imel na razpolago poleg ustnega izročila tudi župnijske kronike oz. arhive in nam je na ta način lahko postregel s številnimi podatki, ki nam osvetljujejo dogajanje na tem področju in bodo lahko služili kot osnova zgodovinarjem. Prav zato je ta tekst nadose dragocen in obširen vir informacij, navadnemu bralcu pa odpira pogled v del naše preteklosti. Prebivalce imenuje avtor Allogene — domačine in zbuja v bralcu, ki situacije ne pozna, dvom, ali gre za Nemce ali Slovence. Ta bistvena zmeda je tudi danes za večino prebivalcev nerazrešena in zato toliko bolj boleča.

Avtor pričinja svojo pripoved z dogajanjem v prvi svetovni vojni in citira cesarjev proglas ob vstopu Avstro-Ogrske v vojno (23.5.1915).

»Najvarnejši način, če že ne edini način za narod, ki se želi ohraniti, je naslednji: Prepusti naj se našemu vodstvu, ki je prav gotovo najboljšo. Ni naroda, ki bi bil bolj občutljiv in idealističen od nas Nemcev. Kdor se preda našemu varstvu, ne potrebuje mednarodne zaščite, ker bomo dali mi prav na podlagi naše občutljivosti vsakomur svoje. (str. 14)«

Ves proglas je en sam izbruh nemškega večvrednostnega kompleksa. Na žalost vemo, da je tako povečevanje samega sebe značilno tudi za nekatere druge narode, vendar je prav, da si osvežimo spomin, kakšna je bila miselnost, ki je bila 1915. leta prevladala v Avstriji. Ta kompleks večvrednosti je prišel prav gotovo do viška v ideologiji Tretjega Reicha. Danes pa lahko spoznavamo, da je zelo razširjen tudi med drugimi narodi, ki se z njimi ponašajo, ga izvajajo in razglašajo. Od zgodovine se nič ne naučimo.

Skozi celo knjigo se tako vijejo pričevanja, ki slonijo na različnih virih iz župnijskih kronik, na razglasih, na nešteti dekretih, na podlagi katerih je italijanska vlada uveljavljala svojo oblast. Posebno zanimivi so odlomki iz župnijske kronike oz. dnevnika župnika Nataleja Moncara, odlomki iz šolskega dnevnika učitelja Severina Mizza in učiteljice Carmele Wulz Plozer. Ti nas opozarjajo na vzgojne navade pod fašizmom in nas spominjajo na šolske programe v drugih totalitarizmih, ko se morajo oz. so se morala dejstva zamolčevati in pretvarjati. Zelo bridko tudi odjekne dejstvo, da so se prebivalci zavestno odpovedovali šoli, se ji izmikali z navajanjem različnih vzrokov, med katerimi je bilo tudi delo doma.

Bralec odloži knjigo s povečano mero občudovanja do dela, ki ga je opravil g. Gariup, a tudi z občutkom grenkobe in nemoči, saj je v knjigi podana tragična usoda jemanja identitete našim rojakom in tako delu naše skupnosti. Po zaslugi takih ljudi, kot je župnik Mario Gariup, ta proces vendar ne poteka tako gladko. **Nada Pertot**

Neobčutene volitve...

Pred nami sta v bistvu dobra dva tedna do parlamentarnih volitev konec marca. Stopnjuje se volilna propaganda strank oz. večjih zavezništev, ki so predstavile svoje liste in kandidate. Gre — kot znano — za velike novosti v samem volilnem sistemu. V glavnem bomo volili po uninominalnem sistemu, tako za senat kot za poslansko zbornico. Za slednjo je 25% rezerv še za proporcionalni sistem in s tem seveda za tradicionalno predlagane liste in kandidate.

Značilnost teh volitev je še posebno v tem, da imamo v glavnem pred seboj čisto nove politične sile in bloke. Nekdanje vsaj formalno močne in enotne stranke so zamenjale velike volilne koalicije. Tako se nam predstavljajo desničarski blok (nekateri ga sicer imajo za desno sredinskega), ki ga predstavljata dve sili: Berlusconijsva Forza Italija in Severna liga. Televizijskega lombardskega mogotca pa bo na jugu podpirala še skrajna desnica novofašista Finija. Nekje na sredi je blok nekdanjih demokristjanov oz. sedaj Ljudske stranke, povezan s Segnijijsko listo *Patto per l'Italia*. Marti-

nazzoli je sicer že prej izgubil del svoje desničarsko-sredinske skupine, ki je sedaj v Berlusconijsvi koaliciji (Casini, D'Onofrio). Na levi pa so takoj imenovani progresisti (napredni). Tu je paleta spet silno široka in gre od komunistične prenove preko Occhettove Demokratične stranke levice do zelenih, Orlandove Mreže in še kaj. Mozaik je torej skoraj popoln...!

Znano je, da pri teh volitvah Slovenci malo ali skoraj ne nastopamo v prvi osebi. To velja predvsem za kakršnokoli obliko samostojnega nastopa in s tem afirmacije slovenske politične prisotnosti kot take. Če nastopajo sicer nekateri (bolje skoraj uporabljati dvojnino!) kandidati moramo pripomniti, da so le-ti predvsem izraz tistih italijanskih sil ali strank, ki so jih predlagale kot svoje in torej v nikakem primeru ne odražajo slovenske politične identitete! In prav zato bo doberšen del zavednih slovenskih demokratičnih volivcev pri tem žal stal nekako ob strani, ker so nam prav novi volilni zakoni onemogočili samostojni nastop v eni ali drugi obliki! (manjšinski povezavi).

a.b.

Predpisi in navodila v mednarodni trgovini

Konec lanskega leta je izšel v prvem natisu priročnik za pomoč pri delu z naslovom *Začasni izvoz in uvoz blaga*. Delo je izdal in založil Center marketing International Ljubljana. Vošnjakova 5. Priročnik je pripravil Stanislav Mikuš in obsega 175 strani.

Namen publikacije je praktično pozazoriti najnovije zakonske predpise

in navodila, ki se uporabljajo v vsakdanji praksi in v mednarodni trgovini. Podjetniki, špediterji in drugi, ki se ukvarjajo z mednarodno trgovino, bodo lahko na enem mestu dobili najosnovnejše informacije o časnem izvozu in uvozu blaga. Avtor je povzel najpomembnejše člene ustreznih zakonov in nacionalnih predpisov, ki urejajo to področje. Seznanili se bomo s sistemom vodenja evidenc o časnem izvozu in uvozu blaga, o postopku postopku stanja časno uvoženega in izvoženega blaga. Velik poudarek je na carinskem nadzoru kakor tudi na polaganju varščine pri določenem časnem uvozu. Izrednega pomena je za računavanje dajatev za časno uvoženo blago. V ta namen so podani določeni izvlečki iz carinskega zakona in več pojasnil za tovrstno obračunavanje carine. Za marsikoga je pomemben tudi časni uvoz zaradi oplemenitvenja (predelave, dodelave, obdelave) ter obvezna inštrukcija št. 2/89, ki podrobneje ureja tovrstna področja. V vsakdanji praksi se srečujemo z časnim uvozom na preizkušanje, zato moramo obvladati tudi tovrstno uvožno-izvožno proceduro.

Za marsikoga bo zanimivo vprašanje časnega uvoza na sejme, kot tudi takrat, ko gre za kulturne, športne in podobne prireditve. Avtor je predal prečiščen tekst navodila Republiške carinske uprave, ki obravnava te podrobnosti. Marsikatero podjetje ima časni uvoz opreme in mora spremljati ter obvladati tovrstno zakonodajo. Zato velja natančno proučiti to publikacijo.

dr. Gabrijel Devetak

Galeb št. 6

Z živahno pustno risbico na platnici je pred nedavnim izšla najnovjša številka otroškega mesečnika *Galeb*, ki ga ureja Majda Železnik. Kdor bo listal po reviji, bo najprej naletel na zgodbo avtorice Berte Golob o tem, kako se je kot šolarica »zaljubila« v pesnika Prešerna. Poleg tega je v *Galebu* še veliko drugih pravljic in pesmic znanih avtorjev kot so Marjan Tomšič, Ljubka Šorli, Neža Maurer, Marko Kravos in drugi. Monika Sulli piše o pustnih običajih v Reziji in o lepih belih nošah, značilnih prav za te kraje.

Barvne ilustracije so tudi tokrat izredno lepe, večina avtorjev — ilustratorjev pa je »naših«, tako na primer Vesna Benedetič, Peter Furlan, Jasna Merku, Klavdij Palčič in Magda Tavčar. Poleg tega najdemo v *Galebu* tudi križanke in uganke ter kuharski recept. V rubriki »Šolarji pišejo« so tokrat objavljeni prispevki osnovnošolcev iz Nove Gorice in iz Šklednja.

Zakričimo na ves glas!

◀▶ ■
rodno skupnost v Furlaniji Julij-
ski krajini bo zaživila, če bodo
sprejete zahteve, ki jih postavlja
Unija Italijanov v Istri in jih pod-
pira italijanska vlada (tako bi
vsaj izhajalo iz izvajanj zunanje-
ga ministra).

Mislimo, kako je skrajni čas,
da se igra nadaljuje z odprtimi
kartami, saj dobro vemo, da je
načelo recipročnosti neodtujljiv,
konstitutiven dejavnik v medna-
rodnih odnosih in torej tudi v od-
nosih med Italijo in Slovenijo.
Slednja pa si, kar zadeva televi-
zijske oddaje v italijanskem je-
ziku, nima kaj očitati. Dnevno
trajajo kakih deset ur (torej že
obstajajo), slovenske v Italiji pa
naj bi trajale štiri ure na teden
(člen 3 konvencije vlada — RAI);
jih torej še ni! Lahko ustanovijo
po našem tudi več mešanih od-
borov, a nič ne bo spremenilo
dejstva, da za slovenske televizi-
jske oddaje obstajajo tako prav-
na osnova kot finančna sredstva
(19.500.000 lir za vsako uro in še
kaj za začetne potrebe). Resnica
je ena sama: za slovenske odda-
je ni politične volje.

Ob tej priložnosti pa moramo
omeniti še nekaj: stanje na Radio
Trst A. To v zadnjem času nika-
kor ni zadovoljivo. Z raznimi
pretvezami, zlasti s kritičnim fi-
nančnim stanjem družbe RAI, se
čedalje bolj krči število delovnih
mest. Osebe, ki je upokojeno, se
kratkomalo ne nadomesti z no-
vim, tako da je položaj v nekate-
rih sektorjih nevzdržen. Vse to se
dogaja predvsem zato, ker se po-
zablja, da ima Radio Trst A tako
v pravnem kot finančnem pogle-
du poseben status v okviru druž-

be RAI, katere občasne krize se
ga ne bi smele kdovekako tikati.

Čas je, da je naša javnost se-
znanjena tudi s tem, kar se dogaja
v tako pomembni kulturni usta-
novi. Čas je tudi, da kdo o tem
zakriči. Si predstavljate, s kak-
šnim mastnim in večkolonskim
naslovom bi tržaški »Il Piccolo«
objavil članek, če bi se kaj takega
dogajalo na sedežu italijanskega
radijskega medija v Kopru? Se še
spominjate, kako so bili plat zvo-
na za neprimerno manjše zlo?
Prav zares je čas, da zakričimo tu-
di mi, in sicer na ves glas!

Izjava goriške Ssk

Pokrajinski svet Slovenske
skupnosti Gorica ocenjuje izvoli-
tev predstavnika misovske stran-
ke v deželno komisijo za šole s
slovenskim učnim jezikom kot do-
cela nesprejemljivo dejanje. Tega
dejstva si ni mogoče razlagati dru-
gače kot hudo provokacijo, ki
utegne v škodo vseh močno po-
slabšati že utečeno sodelovanje
med večinskim narodom in slo-
vensko manjšino.

Mnenje šolskega sindikata

Izvršni odbor Sindikata slovenske šole — tajništvo Trst je na zadnji
seji dne 7.3.1994 razpravljal tudi o imenovanju prof. Aleša Lojka v
deželno šolsko komisijo za vprašanje slovenske šole.

Izvršni odbor v celoti osvaja stališče profsorskega zbora zavoda
J. Štefan in izraža svoj dvom v možnost, da bi omenjeni profesor lah-
ko dosledno uresničeval vzgojne cilje slovenske šole, ki jih jamčijo
italijanska republiška ustava in druga zakonska določila.

Vabimo profesorja Lojka, da ponovno preuči umestnost svoje pri-
sotnosti v omenjeni komisiji.

Natečaj za izvorno skladbo

Zveza slovenske katoliške prosve-
te v Gorici razpisuje natečaj za izvir-
no skladbo na besedilo Franceta Ba-
lantiča. Skladatelji lahko napišejo
zborovsko skladbo za mešani, moški
ali ženski zbor (kategorija A), samo-
spev s spremljavo klavirja ali komor-
ne instrumentalne skupine (katego-
rija B) ter vokalno-instrumentalno
delo v obliki kantate (kategorija C).
Udeleženci lahko sodelujejo v vsaki
kategoriji z eno ali več skladbami
pod pogojem, da niso bile še nikjer
izvedene ali objavljene. Dela bo oce-
njevala komisija, ki jo sestavljajo
priznani strokovnjaki.

V kategoriji A znaša prva nagrada
dva milijona, druga milijon, tretja pa
pol milijona lir, v kategoriji B je sa-
mo ena nagrada po dva milijona lir,
v kategoriji C pa po tri milijone.

Organizatorji sprejemajo partitu-
re do 30. julija 1994. Vsa prijavljena
dela je treba do tega datuma poslati
na Zvezo slovenske katoliške prosve-
te, V.le XX Settembre 85, 34170 Go-
rica. Avtor mora pod partituro napi-
sati svoje geslo, nikakor pa ne ime-
na in priimka. Osebnih podatkov mo-
rajo biti namreč navedeni posebej
(poleg imena še datum rojstva, na-
slov avtorja in številka telefona ali te-
lefaksa), in jih je treba priložiti v za-
pečateni ovojnici.

Rezultati bodo objavljeni do 15.
oktobra letos.

V Trstu predstavili »Časnikarje brez meja«

V tržaškem časnikarskem krožku
so prejšnji teden predstavili italijan-
sko podružnico mednarodne organi-
zacije »Časnikarji brez meja« (Repor-
ters sans frontieres), ki ima nalogo,
da se v svetu bori za svobodo tiska ter
varstvo ogroženih kolegov. Srečanje
je priredil mestni odbor, ki vodi raz-
ne pobude v spomin na tragično smrt
v Mostaru Saše Ote, Marca Lucchette
in Daria D'Angela. Sorodniki in pri-
jatelji vseh treh članov ekipe RAI so
bili prisotni na tej predstavitvi. Ma-
ma Saše Ote, gospa Ada Turk, se je
ob tej priložnosti zahvalila vsem, ki
so s pisano ali govorno besedo in
dejanji počastili spomin njenega sina.

Organizacijo »Časnikarji brez me-
ja«, ki ima sedež v Parizu, italijanska
podružnica pa je v Milanu, so pred-
stavili generalni tajnik Hervé Degui-
ne in tržaški novinar Paolo Rumiz,
eden glavnih pobudnikov za razširi-
tev delovanja tega mednarodnega
združenja tudi na Italijo.

* * *

V gledališču F. Prešeren v Boljuncu
je prejšnji petek, 4. marca, nastopila
skupina plesnega gledališča iz Celja,
ki je imela za najmlajše gledalce dve
prijetni predstavi, namenjeni tako slo-
venskim kot tudi italijanskim otro-
kom. Z gibi, glasbo, barvami in lu-
čmi so nastopajoči povedali malčkom
zgodbo o Smešku med črkami, ki se
znajde na razpotju med znanjem in ne-
znanjem. Otroci so se lepo zabavali.

* * *

Na tržaški univerzi je prejšnji te-
den predaval izraelski ambasador v
Rimu Avi Pazner. Med drugim je ob-
sodil zločinski pokol v Hebronu, a je
dejal, da je treba čimprej doseči po-
miritev na Bližnjem vzhodu in nada-
ljevati z washingtonskimi pogajanjmi,
ki so bili sedaj prekinjeni. Pot do mi-
ru, je poudaril, se ne sme ustaviti pod
pritiskom ekstremistov.

Jurij Paljk

Potujčevanje naših otrok

Pred kratkim so na Goriškem objavili podatke letošnjega predpisa v slo-
venske šole na Goriškem, ki so taki, kot je dejansko stanje slovenske manjši-
ne na Goriškem. Tako bi lahko najprimerneje ocenili letošnje podatke o pred-
pisu v slovenske šole, ki varljivo kažejo povečanost vpisov slovenskih otrok
v šole, če jih namreč pogledamo поблиže, takoj vidimo, da to ni res.

Pa pojdemo po vrsti in še to, kar bomo povedali, naj bo povedano kar
se da preprosto: v šolsko leto 1994/95 se je vpisalo v otroški vrtec na Gori-
škem prvič vsega skupaj 82 otrok, vseh skupaj pa bo na Goriškem obiskova-
lo slovenski otroški vrtec 246 otrok, se pravi, da sta se skupno vpisala dva
otroka manj kot letošnje šolsko leto. V prvi razred vseh slovenskih osnovnih
šol na Goriškem se je za šolsko leto 1994/95 vpisalo 53 otrok, skupaj pa bo
267 otrok, ki bodo obiskovali slovenske osnovne šole na Goriškem, letos se
je torej vpisalo v prvi razred slovenske šole na Goriškem deset manj sloven-
skih šolarjev kot pa lani.

Ti suhi podatki, ki pa jih lahko vidite objavljene v slovenskem dnevnem
časopisju so zelo zgovorni, čeprav nas na prvi pogled varajo. Varajo nas ta-
ko, da vidimo, kako je v bistvu enako število slovenskih osnovnošolcev letos
in lani, medtem, ko jih je dejansko vpisanih v prve razrede iz leta v leto manj.
Obe ravnateljici goriških osnovnih šol sta prepričani, da smo dosegli zgodov-
njski minimum, preko katerega se skorajda ne da več iti, ker bo sicer po-
trebno zapreti večino slovenskih osnovnih šol na Goriškem.

Kot vsi vemo, se danes veliko raje vse zapira, kot pa da bi se karkoli odprlo.
Da pri tem niti ne govorim, kakšne se nam obetajo v italijanskem šolstvu,
pod katerega tudi slovenske šole v Italiji spadajo, če bodo res nadaljevali s
šolsko politiko, s katero bi radi v Italiji ukinili najmanj 100 tisoč razredov. Za-
nimivo je pri vsem tem tudi dejstvo, da italijansko državo posebnost slovenske
manjšinske šole ne skrbi ravno dosti, pravzaprav nič, kot je že dokazala in
še vedno dokazuje, tudi s tem, da noče dati poklicnemu zavodu ITI, kjer je
slovenska sekcija dijakov, lastni slovenski zavod, za katerega se slovenski šol-
ski sindikat bori že dolgo brez uspeha.

Sedaj bi najbrž moral kaj pojamrati, namreč o tem, kako je žalostno, da
se tako malo otrok vpiše v slovenske šole, kako nas bo kaj kmalu konec in
podobno. Pa ne bom, ker to nima smisla. Prvič zato ne, ker se zavedam, ka-
ko važno je za nas slovensko šolstvo in drugič, ker poznam obe ravnateljici,
ki imata slovenske osnovne šole na Goriškem pod svojim didaktičnim ravnatel-
jstvom in vem, kako se borita za vsakega slovenskega šolarja. Nima smisla
kritizirati tam, kjer se lahko in mora samo pomagati, res ne! Saj je res, da
bi včasih kakšna rezka beseda tudi pomagala, posebno kakšnemu slovenske-
mu učitelju, ki mu je učiteljski poklic samo še služba in niti trohica poslan-
stva ne več, ampak ljudem, ki se borijo za vsakega slovenskega šolarja, je
treba pomagati. Pomagati vsaj z dobro besedo in pa seveda s seznanjanjem
z resnico, ki je lahko res boleča, ampak je tudi edina, ki nam lahko kaj poma-
ga. Številke pa v našem primeru ne lažejo.

Številke nam pravijo, da hodi na Goriškem precej več otrok v slovenske
otroške vrtce kot pa pozneje v slovenske osnovne šole, katerih je na Gori-
škem odprtih še 9. Še stoji zato, ker jih v kratkem najbrž ne bo več devet.
Seveda ti slovenski otroci, ki hodijo v slovenske otroške vrtce, ne umirajo
po opravljenem slovenskem vrtcu, ampak bolj enostavno grejo v italijanske

Uspela kolesarska dirka lonjerskega kluba Adria

Zmagovalec mednarodne kolesarske amaterske dirke, veljavne za trofejo ZSSDI, ki jo je v nedeljo, 6. t.m. priredil lonjerski klub Adria, je italijanski kolesar Sergio Previtali. V dolgem skupinskem končnem šprintu je prehitel Federica Tozza ter Claudia Camina, ki sta se uvrstila na drugo oz. tretje mesto. Uspeh italijanskih kolesarjev je bil tako popoln. Prvi od slovenskih kolesarjev je prispel na cilj Bogdan Fink, član kolesarskega kluba Krka iz Novega mesta, ki je bil peti.

Tudi letošnja 18. izvedba te pomembne mednarodne amaterske dirke je odlično uspela. Toplo spomladansko vreme je privabilo na cilj, ki je bil na bazoviški cesti nad Lonjerm, veliko skupino kolesarskih navdušenecov. Kolesarji so štartali iz Lonjerja ob 12.40, po tržaškem mestnem središču so se nato podali v Barkovlje, kjer je bil uradni štart ob 13. uri. Kolesarili so preko Ronk do Gorice in nato spet do Lonjerja. Z izjemo nekaterih begov — češki kolesar Radek Lukaš in italijanski Gabriele Di Francesco, sta si kmalu po uvodnih kilometrih zagotovila tudi nekaj preko 2 minut prednosti — je dirka potekala brez posebnih preobratov. Po 148 kilometrih je glavčina skupno prispela na cilj, in sicer malo po 16.30. Zmagovalec je prevozil omenjeno razdaljo v 3 urah in pol, s povprečno hitrostjo 42 km/h.

Glavni zmagovalec letošnje dirke je nedvomno prizadeveni organizator, in sicer lonjerski kolesarski klub Adria, še posebno v osebi Radija Pečarja, ter domačini iz Lonjerja, ki so pripomogli k uspehu. Na dirki so uspeli zbrati 217 kolesarjev iz 8 evropskih držav, med katerimi so bili letos prvič tudi Švedi. Malo za šalo, malo za res, je nekdo dejal, da bomo to dirko

Kolesarske dirke v organizaciji kluba Adria se je udeležilo 217 kolesarjev iz 8. evropskih držav (foto D. Križmančič)

kmalu primerjali evropskemu prvenstvu. Kdove...

Po končnem cilju smo zbrali krajše mnenje Bogdana Finka, kolesarja Krke iz Novega Mesta, ki se je uvrstil na 5. mesto. »S svojim rezultatom sem zadovoljen,« je povedal Fink, »na tej dirki sem se prvič uvrstil med prvo peterico. Potek dirke je bil zanimiv, še posebno, ker je kmalu po štartu pobegnila skupina 25 kolesarjev, ki smo

jo morali zasledovati 40 km, ne smemo pozabiti tudi na razburljiv končni šprint.«

Kaj meniš o dirki in kolikokrat si se je udeležil?

Tukaj sem četrtič. Dirka je zelo lepa, razgibana, cilj pa je na rahli vzpetini, tako da ni padcev. Ceste so lepe in ni večjih težav. Mislim, da na tej dirki res izstopajo najboljši, v dolgem in napornem zaključnem šprintu se lahko uveljavijo tudi gorski specialisti, zato je krog favoritov še toliko večji.

Kako ocenjuješ nastop slovenskih kolesarjev?

Mislim, da smo Slovenci vsako leto bližji italijanskemu kolesarstvu. Pred par leti smo nekoliko zaostajali, sedaj pa se že enakovredno kosamo tudi z najboljšimi italijanskimi kolesarji.

(Dar)

Deželni odbor
SVETOVNEGA SLOVENSKEGA
KONGRESA

vabi na

občni zbor

ki bo v petek, 11. marca, ob 20. v prvem in ob 20.30 v drugem sklicu v Prosvetnem domu na Opčinah.

osnovne šole. Zakaj je tako, ne ve nihče točno. Ve se samo to, da grejo v italijanske osnovne šole tudi slovenski otroci.

Zelo je težko napisati kakšno hipotezo o tem, bolj preprosto bi bilo spet govoriti o asimilaciji in o besedi, ki se je tudi sami Slovenci v Italiji zadnje čase strašno izogibamo in ta beseda se glasi: potujčevanje. Beseda potujčevanje, ki na lep in neposreden način pove, kaj naredi asimilacija, smo zamenjali z besedo asimilacija, ki pomeni res dosti, ampak tudi nič obenem, ker je tujka in je zato manj boleča, kot je beseda potujčevanje. Ko rečeš za nekoga, da se je potujčil, poveš, da se je prodal in sam postal tujec. Ko rečeš za nekoga, da se je asimiliral, lahko to tudi pomeni, da se je pač prilagodil.

Ker besede potujčevanje nihče ne mara in še manj pa besedo poitalijančevanje, bom ti dve besedi od sedaj naprej jaz v tem sestavku uporabljal za asimilacijo, ki je med drugim tudi prekleto grda beseda in ne samo prekleto grdo stanje naše manjšine. Slovenski otroci, ki ne gredo v slovenske šole po opravljenem slovenskem otroškem vrtcu, bodo imeli več možnosti, da se bodo potujčili in poitalijančili, kot pa tisti otroci, ki bodo šli v slovenske šole. Mislim, da o tem nihče ne dvomi. To je zlato pravilo, ki ima res neke izjeme, a je vendarle zlato pravilo in ga izjeme samo potrjujejo.

Obenem je tu potrebno povedati tudi to, da nekateri slovenski ljudje ne dajejo svojih otrok v slovenske šole, ker jim ne morejo zagotoviti prevoza v šolo iz oddaljenih krajev. Teh primerov je zelo veliko v Laškem in prav organizacija prevoza slovenskih otrok je življenjskega pomena za obstoj vseh slovenskih šol na Tržaškem in v Laškem. Seveda prevoza ne plača država, ker je državi vseeno, kam gre otrok v šolo in mora zato za prevoz slovenskih otrok poskrbeti slovenska manjšina sama, trenutno zanj skrbita obe osrednji slovenski organizaciji.

Sedaj pa povejmo še tole: Vsi med sabo samo šušljamo o tem, nihče pa noče na glas povedati, namreč tega, da tudi slovenski vzgojitelji in šolniki, ki so zaposleni na slovenskih vzgojnih in šolskih zavodih, dajejo svoje otro-

Posvetovanje slovenskih ekonomistov

V času od 10. do 11. februarja je Zveza ekonomistov Slovenije v sodelovanju z Ekonomsko fakulteto Ljubljana in Gospodarsko zbornico Slovenije priredila 2. letno srečanje Zveze ekonomistov Slovenije. Potekalo je v prostorih Ekonomske fakultete v Ljubljani. Številni referati so bili zadržani v posamezna tematska področja. Razpravo tem iz podjetništva je vodil dr. Miroslav Glas. Dr. Rudi Rozman pa je bil angažiran z razpravami o poslovno-organizacijskih temah.

Veliko pozornost so vzbudile razprave o mednarodnih gospodarskih odnosih in razvoju, ki jih je vodil dr. Andrej Kumar. Za marsikoga je bilo prijetno sprejemati izzive mednarodnega gospodarskega okolja, kakor tudi stabilizacijske teme.

Vsebinsko številnih referatov je možno dobiti v knjigi »Zbornik 2. letnega srečanja Zveze ekonomistov Slovenije«, na sedežu ZES, Ljubljana, Trubarjeva 31/VI. Ta zbornik del obsega skoraj 400 strani v drobnem tisku. Delo je uredil predsednik ZES mag. Neven Borak, ki je tudi glavni urednik omenjene publikacije.

dGD

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oplet, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

ke v italijanske šole, tudi med slovenskimi profesorji se dobijo taki. Navidez je to vse v redu in tudi pravno se takim ljudem ne more nič. Vse to je res. Vseeno pa se človek ne more znebiti ob takih ljudeh občutka tistega starega pregovora in ljudske modrosti, ki pravi, da je najboljši tisti učitelj, ki uči tako, kot tudi živi in ne pa tisti, ki uči po farizejskem načelu, ki pravi: Poslušajte moj nauk in ne glejte, kako živim jaz!

Slovenska šola in majhen vpis vanjo je tudi odraz stanja demografske stagnacije in poti v smrt naše Zahodne Evrope, v kateri je na prvem mestu pomanjkanje otrok prav Italija. Slovenci in s tem tudi slovenska manjšina pa že itak nekaj let izumiramo, vedno manj nas je in zato se ne smemo čuditi, če bomo v kratkem tudi na Goriškem imeli najprej eno, nato dve in kaj kmalu štiri slovenske osnovne šole manj, ker jih bodo pač oblasti zaradi premajhnega vpisa enostavno zaprle.

Da si ob takim stanju upa kdo imeti veliko žaljivih besed nasprotovanju za vstop v slovensko osnovno šolo vseh tistih otrok, ki niso »čistokrvni« Slovenci, ker so pač iz mešanih, slovensko-italijanskih, zakonov, je pravi nesmisel in celo žaljivo za te otroke. Moramo namreč vedeti, da je večina zakonov, ki jih je iz dneva v dan več in bodo čez nekaj let ogromna večina, ob vstopu v slovenske šole izredno veseli! Seveda se moramo za take otroke tudi boriti, ker bodo lahko čez leta res most med dvema kulturama, kot pripadniki obeh kultur in pripadniki obeh narodov.

Obe slovenski ravnateljici na Goriškem pravita, da smo Slovenci dosegli na Goriškem svoj minimum z letošnjim predpisom v slovenske osnovne šole. To dejstvo bi lahko bilo res v vzpodbudo za naprej, če ne bi poznali slovenske črnogledosti, ki potegne ob teh prilikah takoj na dan izpeljanko iz prvega Murphyevega zakona, ki pravi dobesedno takole: »Nikoli ne gre tako slabše, da ne bi moglo iti še dosti slabše!«